

ANTIČKA KNJIŽEVNOST

- pregled

GRČKA KNJIŽEVNOST

Zašto učimo grčku književnost? Odgovor je jasan: Grci su postavili temelje naše civilizacije, znanosti i umjetnosti. U svojim književnim djelima stvorili su sve poznate književne oblike u tri književna roda - lirici, epici i drami. Stvorili su himnu, odu, epigram, epitaf, elegiju i ditiramb - lirske oblike koji se i danas pišu. Uz to, stvorili su tragediju, komediju i pisali su prozu.

Kazalište

GRČKA RAZDOBLJA

Klasično razdoblje

- Dijelimo na četiri pregledna razdoblja:
- Arhaisko razdoblje
- Klasično razdoblje
- Helenističko razdoblje
- Carsko [rimsko] razdoblje

ARHAJSKO RAZDOBLJE

- ❖ Trajalo je u razdoblju od 6. i 7. st. pr. Kr.
- ❖ Atena je važan i slavan grad u kojemu se događa najveća i najimpresivnija revolucija u povijesti umjetnosti.

Kipari su u svojim radionicama htjeli što vjernije isklesati izraz osjećaja na ljudskom licu, pa su odlučili proučiti anatomiju tijela. Otkrili su kako isklesati tijelo, kako kip može djelovati vjernije ako mu oba stopala nisu čvrsto na zemlji i kako prikazati smiješak na licu.

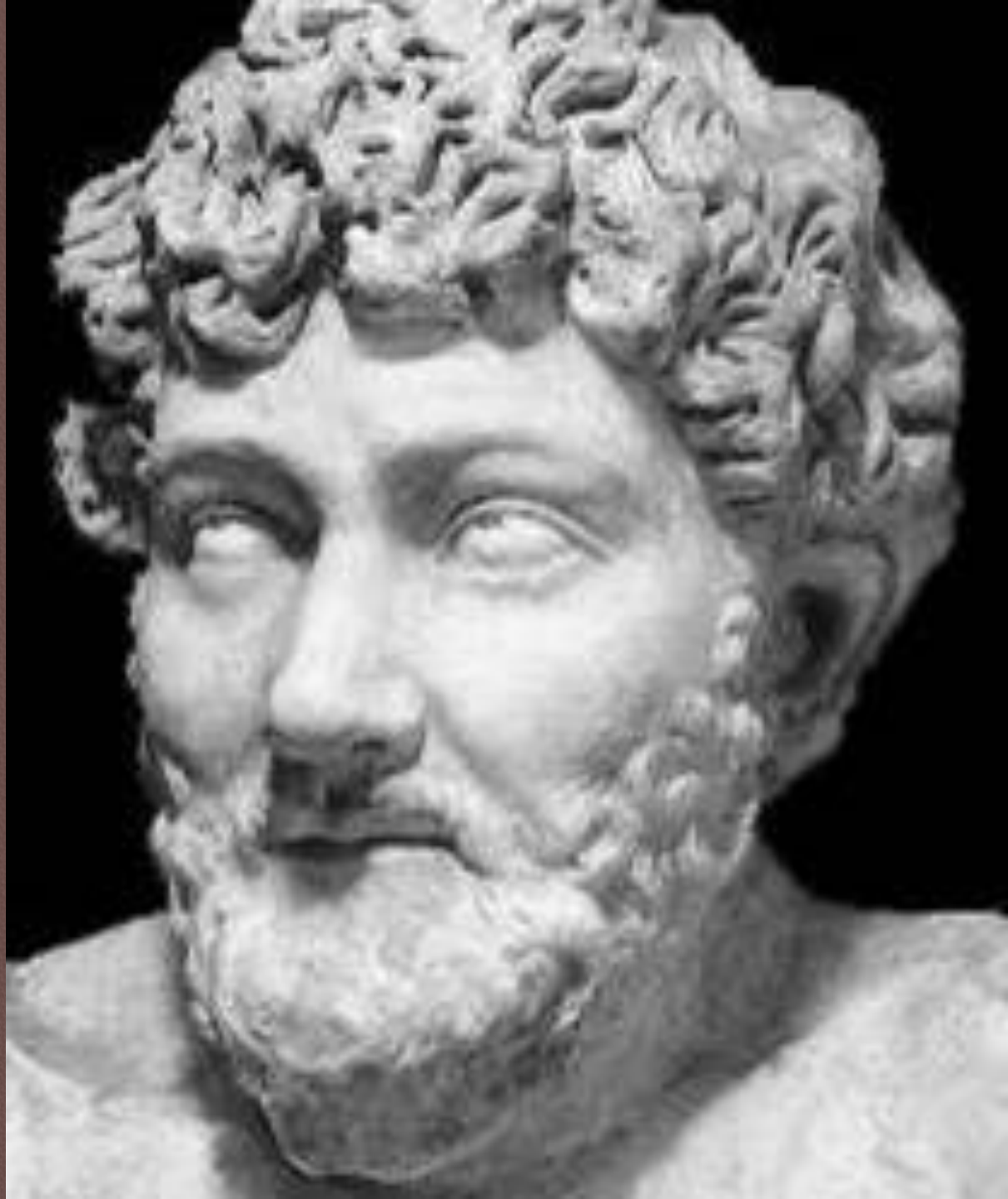
EZOP

U 6. st. pr. Kr. kao prozni oblik razvija se basna, uz koju se veže Ezopovo ime. Nagađa se da je basne pričao u prozi i one su se širile usmenom predajom. Kao jednostavan prozni oblik, basna na istinit način progovara o teškoj situaciji koja vlada u društvu, budući da je i sam Ezop bio rob.

PAUN I ČAVKA

Počеше ptice vijećati o tome koga će među sobom kraljem učiniti, pa paun zatraži da zbog ljepote za kralja postave njega. No, kada se već svi s time složiše, javi se čavka: “A ako nas za vrijeme tvojega kraljevanja bude orao progonio, kako ćeš nas obraniti?”

Basna pokazuje kako vladare trebaju krasiti razboritost i snaga, a ne ljepota.

HOMER

Ime Homer- Homeros označuje zbiljsku osobu iako se u starini i u novije vrijeme tumačilo kao opća imenica, tj. kao slijepac, talac, sastavljač. Homer je prema tradiciji ime najstarijeg poznatog grčkog pjesnika kojemu su u antici pripisivali autorstvo dva velika epa: Ilijade i Odiseje. U antici su mu bila pripisivana i još mnoga druga pjesnička djela uglavnom već tada izgubljena.

Homer

Ilijada - invokacija

Srdžbu, boginjo, pjevaj Ahileja, Peleju sina
Pogubnu, koja zada Ahejcima bezbrojne
jade,
Snažne je duše mnogih junaka poslala ona
k Hadu, a njih je same učinila, da budu
plijen
Psimi i pticama svima, i tako se Zeusova
volja
Vršila, od kad se ono razdvojio u svađi bio
Atrejev sin, junacima kralj, s Ahilejem
divnim.

Odiseja - invokacija

Zaziv muze:

O junaku mi kazuj, o Muzo, snalažljivom onom
Koji se, svetu Troju razorivši, mnogo naluto,
Grade je vidio mnoge i spoznao ljudske je ćudi,
Mnoge je na moru jade pretrpio u srce svome
Za svoj se mučeci život, za povratak svojih
drugova
Al njih ni tako- spasiti ih želeć- ne spase ipak,
Jer smrt nađoše sami zbog drskoga svoga
grijeha
Jest idući stado, budale, Hiperiona
Helija, koji je njima oduzeo povratak danak.
I nama o tome svemu pripovjedi, Zeusova kćeri.

SAPFO

Sapfo je bila obrazovana pripadnica aristokratske klades. Zarana su uočene njezine pjesničke i glazbene sposobnosti pa u djevojačkoj školi podučava učenice glazbi i poeziji. Kao predstavnica slobodnoga ženskog života bila je izložena klevetanju, osudi i ismijavanju svojih suvremenika, no mnogi su je cijenili kao pjesnikinju i slobodoumnu ženu. Alkej joj posvećuje pjesmu: *Tvoj osmijeh je med, kovrčava čista Sapfo...*

Sapfo Ljubavna strast

Čini mi se bozima sličan onaj
Štono smije naprama tebi sjedit,
Te izbliza slušati tebe kako
Ljubazno zboriš,

Smiješkom slatkim smiješiš se-što je meni
Sve u grudma stravilo srce miljem.
Čim te vidim samo na časak, glas mi
U grlu zapne,

Jezik meni zanijem, pa me tihi
Po svem tijelu ljubavni oganj prođe,
Nit već vidim očima, nit šta čujem,
Uši mi šume,

Teški znoj mi teče sa čela, drščem
Sva ko prut, a žuća sam nego trava,
Čini mi se: zamalo te bih bila
Umrla jedna.

Treba ipak trpjeti kad je tako...

ANAKREONT

Anakreont je bio grčki pjesnik koji je veći dio života proveo kao dvorski pjesnik na dvorovima raznih tirana. Već u antičko doba uživao je popularnost i priznanjima koje mu donosi njegovo lirsko stvaralaštvo obilježeno jasnoćom, jednostavnošću i živošću pjesničkih slika. Tematski je Anakreontova poezija vezana uz ljubav, vino i životne radosti.

Najpoznatiji citat:

*"Strastveno ljubim i opet ne ljubim,
Ludujem i opet ne ludujem."*

LJEPOTICA S LEZBA

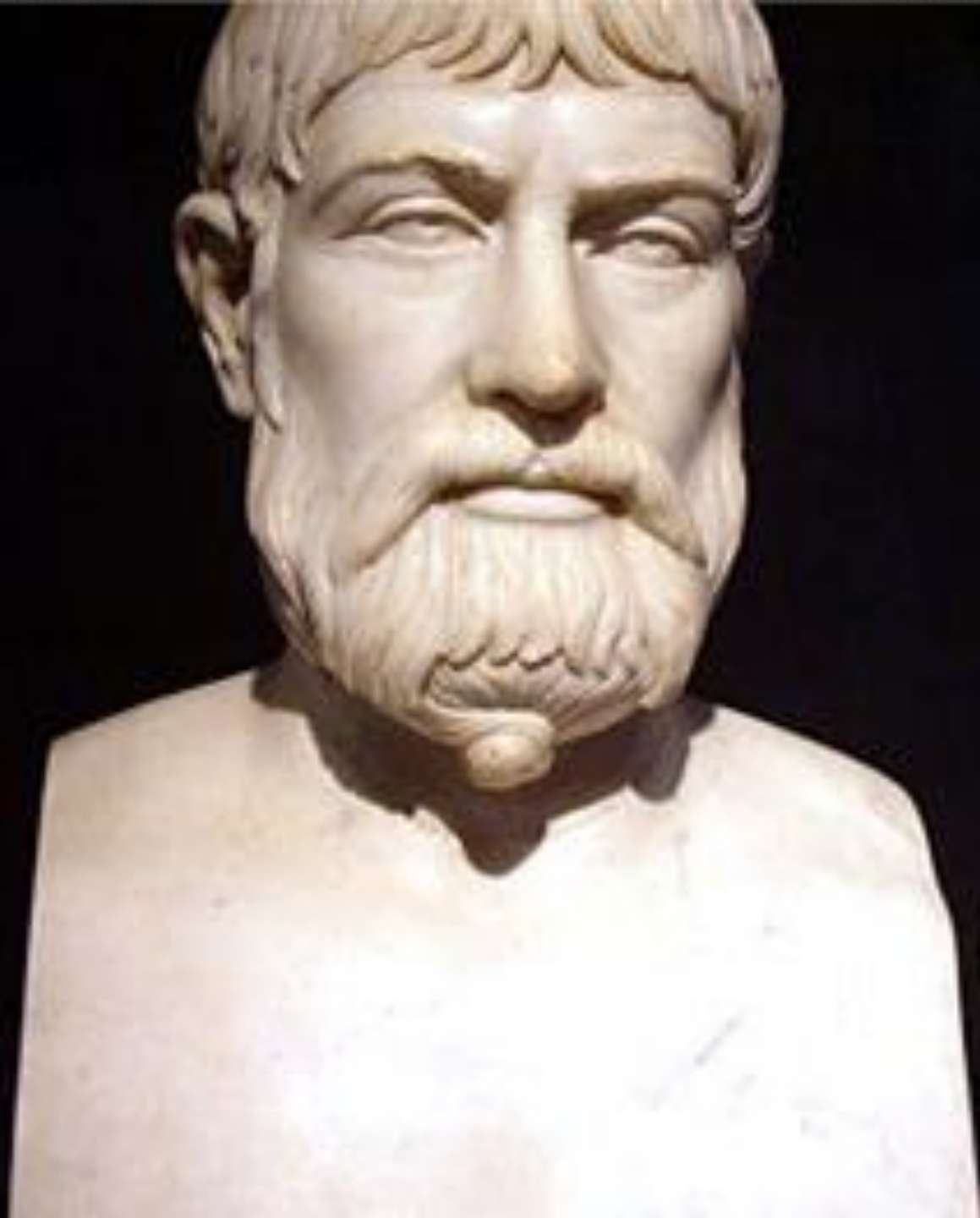
*Eros zlatne kose
udari me jednog dana
ljubičastom loptom.
Potaknu me da se loptam
s djevojkom sa sandalama izvezenim.*

*Al' ona k'o djevojka s Lezba
i iz dobro građena grada
prezirno pogleda moju sijedu kosu
i za drugog ushit sačuva svoj . . .*

PINDAR

Pindar je bio starogrčki lirski pjesnik. Rodio se u Kinoskefali kraj Tebe u uglednoj obitelji Egida porijeklom iz Sparte. Pindar čitav život tumači duhovni svijet aristokracije, a nisu ga dirale ni društvene promjene koje gotovo svuda u 5. st. p.n.e. donose prevlast demokracije. Bio je vjeran idealima društva koje je propadalo.

CITAT: O dušo draga, nemoj život besmrtni tražiti, / već djelo dovrši, što se izvršiti može. (Iz Pitijske treće)

KLASIČNO RAZDOBLJE

Eshil

- Eshil se rodio 525. godine p.n.e., a umro je 456. godine p.n.e. On stvara u vrijeme kada demokratski poredak u Ateni odnosi pobjedu nad tiranijom. U djelu „Hiketide” veliča demokraciju i slobodu. Pjesnik je sudjelovao u bitki kod Salamine, bitki kod Plateje i bitki na Maratonskom polju kao hoplit. Salaminsku je pobjedu opjevao u tragediji „Perzijanci”.

OKOVANI PROMETEJ

Okovani Prometej

ČIN PRVI

Pust gorski kraj do Okeana. Snaga i Sila vuku Prometeja. Hefesto nosi okove i kovačko oruđe.

Snaga:

U daleki smo evo stigli svijeta kraj,

U skitsku zemlju; pustoš pustu bez stvora. Hefesto, tebi mislit je na zapovijed,

Što otac ti je dade, i zločinca tog

Sad verigama krutim, sponam' gvozdanim,

Prikovat na hrid ovu, vrlet visoku,

Jer diku tvoju, svemoguće vatre sjaj,

On ukrade, smrtniku da; za takav grijeh

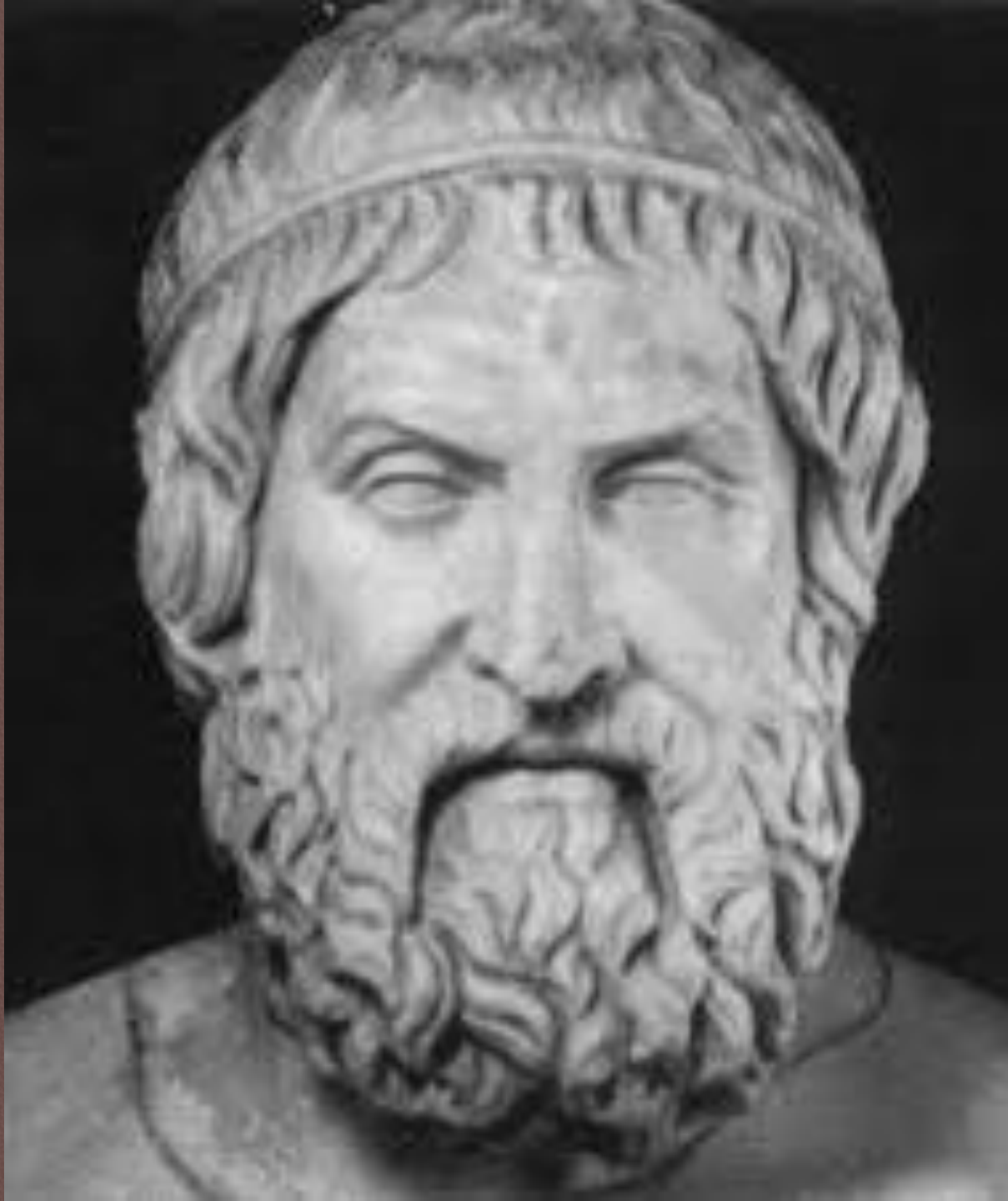
Pretprijet kazan od bogova mora on,

Vlast Zeusovu poštivat da se nauči

I ljubavi se prođe prema čovjeku.

SOFOKLO

Plutarh opisuje kako se Sofoklo prvi put natjecao i odmah odnio prvu nagradu, a Eshil je teško podnio taj poraz. Stari izvori tvrde da Sofoklo nikad nije bio posljednji u natjecanju te da je imao dvadesetak pobjeda (Eshil ih je imao 13, a Euripid 5, od čega je jedna posmrtna). S „Filoktetom” je također dobio prvu nagradu, a tragedija je značajna po tome što se junak pokušava ubiti na samoj pozornici, što je za tadašnje poimanje tragedije bilo nečuveno.

SOFOKLO – KRALJ EDIP

ULAZNA PJESMA

Zbor

1. strofa

Slatki o Zeusov Glase, kakav li

Iz zlatnoga Pita

U Tebu sjajnu stiže mi?

Sav protrnuh, i srce mi splašeno

Od straha dršće.

Oj okrilje, vidaru delski,

*S tebe ja strepim, kakvu ćeš muku
mi*

Novu tijekom godina već

Staru naredit.

Reci mi, zlatne oj

Nade čedo. Glase božanski!

- Sofoklo u tragediju uvodi trećeg glumca i pojačava dramsku radnju. Povećava kor s 12 na 15 osoba, ali mu smanjuje utjecaj. Njegov kor ne utječe na radnju, on je samo pasivni promatrač koji sa zanimanjem prati radnju, a u svom se sudu ne uzdiže nad običnim ljudima. Sofoklo je prvi tragičar koji je uveo junakinje u svoje tragedije.

EURIPID

- Euripid lišava moći svemogućće bogove koji postaju puko dramsko sredstvo. Bitna je deheroizacija ljudi i antropomorfiziranje bogova koji nisu savršeni nego dobivaju ljudske vrline i mane. Zbog toga ga je pratio glas uništavača tragedije, što se pokazalo dalekim od istine. Uvodi psihološku karakterizaciju likova, prvi je na pozornicu uveo ženu kojoj je razotkrio njenu unutarnju psihu, a također i robove prikazuje kao pametne ljude. Općenito ga se smatra tvorcem psihološke drame.
- Za razliku od Aristotelovih pohvala, Aristofan ga je volio ismijavati. Pojavljuje se u „Arhanjanima” i „Thesmophoriazusaē” te posebice u „Žabama”. U njima Dioniz putuje u Had kako bi vratio Euripida u svijet živih, no nakon pjesničkog natjecanja, bog vraća Eshila, a ne njega.
- Zasluženno je priznanje dobio tek poslije smrti, a i danas je jedan od najvećih pjesnika, dramatičara, tragičara i pisaca svih vremena.

HELENISTIČKO RAZDOBLJE

- ❑ 3.,2. i 1. st.pr. Krista
- ❑ Novo vrijeme donosi novo shvaćanje života i umjetnosti.
- ❑ Kozmopoliti-ljudi koji cijeli svijet smatraju svojom domovinom.
- ❑ Književnost se okreće obiteljskim temama i individualnosti.
- ❑ Kalimah, Teokrit, Meleagar i Epikur

Aristofan je bio starogrčki pisac komedija. Napisao je oko 40 drama, a 11 ih je sačuvano. Aristofan je u svojim djelima bio neposredan i oštar kritičar suvremenih događaja i poznatih osoba. Radnja je njegovih komedija često apsurdna, nevjerojatna, smiješna, ali u isto vrijeme prožeta realnošću. Njegove likove, lakrdijaše i karikature, pokreću pravi osjećaji pohlepe i ambicije. Satirizirao je i ironizirao, izlagao je podsmijehu društvo - nesavjesnost rasuđivanja, demagogije u demokraciji, prazno dokazivanje i sofizmu, neznanje, lakoumnost, nepostojanost, izdaju, šovinizam i sve ono što će na kraju Atenu dovesti do propasti.

ARISTOFAN

ARISTOFAN

NAJPOZNATIJI CITAT: *Te nemoguće žene - ne možeš s njima, ne možeš bez njih!*

ŽABE: *"Zbogom ostaj, Eshile moj dragi, pođi sada, naš mili grad spasi, pa savjetom urazumi mudrim nerazumne, a njih ima mnogo."*

Kalimah

- Najznačajniji pjesnik tog razdoblja
- Pisao je elegije kojima se i proslavio

Epikur

- Najsnažnija ličnost grčke filozofije u razdoblju helenizma
- Protivi se mitološkom shvaćanju svijeta i života

Teokrit

- piše bukoličku poeziju (pastirske pjesme)
- pjeva o iskrenoj i žarkoj ljubavi i prirodi
- Utjecao je na rimskog pjesnika Vergilija

Meleagar

- Najpoznatiji pisac epigrama

RIMSKO RAZDOBLJE GRČKE KNJIŽEVNOSTI

PLUTARH

- Najpopularniji pisac koji je napisao više od 200 djela.
- Pisao je moralno-filozofske rasprave s najrazličitijim temama (filozofija, religija, književnost, politika, glazba, odgoj..)

LUKIJAN

- Grčki pisac satira
- Oštar je kritičar društva, ismijava i kritizira mitove, nemoralne bogove koji stalno spletkare, praznovjerje i licemjerje društva u kojem živi.

Izradila: Ankica Gavran prof.
GIMNAZIJA FRA GRGE MARTIĆA POSUŠJE